

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Udrag fra Begrebet Angest

Citation: Kierkegaard, Søren: "Begrebet Angest", i Kierkegaard, Søren: *Begrebet Angest*, udg. af Lars Petersen ; Merete Jørgensen , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1991, s. 152. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-kierkegaard01val-shoot-idm140698091730896/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Begrebet Angest

ment fra forfatterens side, hvor han tager en maske på og gennemspiller en bestemt rolle, som han finder interessant og væsentlig, og hvori elementer af hans egen personlighed kommer til udtryk. Her er det selvfølgelig ofte vanskeligt at afgøre, *hvor* stor en del af sig selv forfatteren lader komme til udtryk gennem den maske, som han har overladt ordet til: i hvor høj grad er der tale om en reel afstand – og i hvor høj grad er der tale om, at forfatteren gemmer sig bag masken i den forstand, at han bruger masken til at fremsætte synspunkter, som han gerne ser fremsat, men som han i en eller anden henseende anser for problematiske, og som han derfor ikke ønsker at lægge navn til? Under alle omstændigheder lever Vigilius på en markant måde op til den overordnede målsætning i S.K.s forfatterskab: «at ville solo læse de individuelle, humane Existens-Forholds Urskrift, det Gamle, Bekjendte og fra Fædrene Overleverede, igjennem endnu engang om muligt paa en inderligere Maade» (SF VII 620).

I sin ydre form, på overfladen, er *Begrebet Angst* en objektiv, videnskabelig afhandling, der strengt, køligt og systematisk gennemgår sit emne, i en stil der kan synes tynget af akademisk lærdom, pedanteri og omstændelighed. Men som læser af *Begrebet Angst* oplever man allerede i forordet en »videnskabelig« ironi og humor, der forbereder én på den eksistentielle videnskab, der gløder bag Vigilius' akademiske pokeransigt, og som ustandselig gennemtrænger den videnskabelige overflade i bogen. Der er næppe mange videnskabelige afhandlinger, hvor forfatteren i forordet taler om »forelskelsens Sværmerie« (11) og om at skrive »sin Bog frisk væk som: Fuglen synger sin Vise« (smst.).

Der er tilsyneladende en veloplagt uskyldighed i bogens udgangspunkt. Dette er en psykologisk undersøgelse, og psykologien »har Lov til næsten at beruse sig i Livets skummende Mangfoldighed« (24). Bogen ønsker da også at »bringe sine Iagttagelser lige frisk fra Vandet, endnu sprallende og spillende i deres Farveskar« (52). Men den levende mangfoldighed, som læseren kan se frem til at møde, udgøres af urallige eksempler på *angst*. Umiddelbart vil bogen dog gerne fremhæve, at dens emne hører hjemme i den lettere afdeling, i modsætning til de tunge etiske og dogmatiske problemer. Psykologien kan ikke beskæftige sig med syndens *virkelighed*, men kun med dens *mulighed*. Bogen formulerer en næsten barnlig koncentration om den syndens mulighed, som ikke interesserer enkken: »Dermed

elsker Psychologien den, sidder og aftegner Conturer og beregner Mulighedens Vinkler, og lader sig ligesaa lidt forstyrre som Arkimedes» (24-25). Når det drejer sig om S.K., skal man nu ikke forvente at blive præsenteret for den rene »Barnecege» (85). Og ligesom Arkimedes jo faktisk blev slået ihjel af den brutale virkelighed, som han ikke ville lade sig forstyrre af, så kan man tydeligt hos Vigilius fornemme en koket, ironisk afstandtagen til hans eget psykologiske projekt, hvis underordnede og foreløbige rolle i forhold til etikken og dogmatikken han gør meget ud af at markere. Der hedder da også om den psykologi, der, mindende om Arkimedes, »fordyber sig i Syndens Mulighed», at den »uden at vide det [er] i en anden Videnskabs [dvs. dogmatikkens] Tjeneste, der blot venter paa, at den skal blive færdig» (25). Vigilius kan derfor forekomme næsten utålmodig efter at få afsluttet sin psykologiske undersøgelse, og han er så optaget af at præcisere, hvad psykologien *ikke* kan beskæftige sig med, at han uundgåeligt indirekte kommer til at beskæftige sig en hel del med det. Og i den forstand er *Begrebet Angst* en *indirekte* meddelelse.

Vigilius ønsker at pege på den virkelighed, der ligger uden for hans videnskabelige undersøgelses område, syndens virkelighed, læserens konkrete virkelighed, som det væsentlige. Bogen ønsker i det hele taget at pege væk fra »Abstraktionens Spøg» (134), mod livets konkrete alvor. I åndelig forstand er *Begrebet Angst* en kriminalroman, der udpeger sin læser som den skyldige, jf. 37: »Consequentsens Solstik [...] sigter lige paa Eens Isee» Den syndens virkelighed, som enhver kun kan forstå ved at mærke, »at den brænder i Haanden paa ham» (49), er dermed samtidig uforståelig for videnskaben. Om en psykologi, der forsøger at gøre synden til genstand for direkte videnskabelig behandling, hedder det: »i sin Angest aftegner den Synden, medens den ængstes og ængstes for den Tegning, den selv frembringer» (18).

I nyere tid, hvor det ikke har været så moderne at lide af syndsbevidsthed, men til gengæld mere af angst, er en hel del læsere blevet skuffede over, at den berømte bog *Begrebet Angst*, på én gang forløber for og hovedværk inden for eksistentialisme og psykoanalyse, har vist sig at handle så forholdsvis lidt om angst og så forholdsvis meget om synd. Dette skyldes, at Vigilius egentlig kun interesserer sig for angsten som drivkraft: negativt som den psykologiske forudsætning, der gør synden mulig, men som ikke kan forklare, hvordan den bli-